

Дослідження – це пізнання за допомогою аналізу, синтезу, узагальнення, рішень, цінностей. Дослідження реалізується шляхом створення проблемних ситуацій (випадкових, конфліктних, спростовуючих, вибору правильного рішення).

Використання дослідження надає можливість:

- залучення більш високих рівнів мислення (систематизації, узагальнення, оцінки явищ);
- поважного ставлення до фактів;
- вирішувати проблеми;
- самостійного міркування.

Робота в малих групах за різними моделями (рольові групи, конкурентні команди) – це спосіб навчання при якому студенти самостійно несуть відповідальність за результати освітнього процесу. Робота в малих групах формує колектив та позитивне ставлення членів колективу один до одного. Основні теорії, які доводять ефективність роботи в малих групах: когнітивно-розвиваюча; спору; соціальної взаємозалежності; культурно-історичну; динамічного цілого; біхевіористська. Умови для ефективного навчання в малих групах: створення умов позитивної взаємозалежності; розвиток між особистих навичок; особиста відповідальність за вивчення матеріалу кожного з членів групи; надання можливості самостійної оцінки результатів роботи в групі.

Результати роботи викладача визначаються рівнем цілей, які він ставить перед заняттям, налагодженим зворотнім зв'язком та його небайдужістю до студента.

Напрямки для проведення подальших досліджень: складення графіку та оновлення змісту практичної підготовки менеджерів.

Перелік посилань:

1. Хвесеня Н.Н. Методика преподавания экономических дисциплин: учебно-методический комплекс / Н. П. Хвесеня, М. В. Сакович. – Минск : БГУ, 2006. – 116 с.
2. Пидкасистый П. И. Психолого-дидактический справочник преподавателей высшей школы / П. И. Пидкасистый, Л. М. Фридман, М. Г. Гарунов М. : Педагогическое общество России, 1999.
3. Рогинский В. М. Азбука педагогического труда / В. М. Рогинский. М. : Высшая школа, 1990.
4. Адизес И.К. Управление изменениями / И.К. Адизес. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2014. – 368 с.
5. Позитивная психология менеджмента / под ред. Г.С. Никифоровой. – М. : Проект, 2017. – 367 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИМИ АКТИВАМИ У ПРОСТОРІ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ

***В.В. Микитенко**, д-р екон. наук, професор
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України», м. Київ*

У сучасних умовах господарювання, коли система державного управління вже не здатна за існуючих технологій і методів впливати на забезпечення збалансованості функціонування національного господарства, у цілому, та суб'єктів господарювання, зокрема, нагальним завданням для вищої школи – є посилення й поглиблення підготовки фахівців і професіоналів, діяльність яких і буде визначати динамічність функціонування не лише певної виробничо-економічної системи, а й кожного виду економічної діяльності, загалом. Пріоритетом у цій площині є обґрунтований вибір засобів і методів управління, формування та реалізація адекватних реальним процесам технологій цілеорієнтованого впливу на суспільне відтворення. У тому числі, вказане стосується й процесів освоєння, нарощення та трансформації природно-ресурсних потенціалів держави.

У цій відповідності, керівники будь-якого рівня повинні зважати на те, що посилення нестабільності у зовнішньому середовищі, неефективність державного регулювання та некерованості соціально-економічними процесами, обумовлюють непослідовність і безсистемність у здійсненні еколого-економічних реформ у контексті забезпечення переходу держави та її регіонів до сталого розвитку. При цьому, не визначеними, з точки зору світоглядно-методологічного, теоретичного та науково-практичного осмислення, залишаються:

- потенційно-факторні детермінанти матеріальної, соціальної, факторної та системно-універсальної природи;
- вихідні положення теорії управління розвитком стратегічного потенціалу; в) принципи ієрархічності побудови архітектури системи стратегічного потенціалу та вибору пріоритетного складу її елементарних компонент.

Проблемними залишаються питання і щодо дефініційного оформлення сутності та змісту поняття «стратегічний потенціал», що слід трактувати не в якості формалізованого статичного явища із усталеним структурним наповненням, а як чотирьох вимірний динамічний простір трансляції та трансформації сукупних граничних ресурсів, резервів і можливостей. При цьому, елементарні потенційно-факторні складові стратегічного потенціалу:

- мають власну ієрархію субструктурних компонент, розділених за базовими основами на чотири групи елементарних потенціалів;
- відтворюють конститутивно-ключові характеристики пріоритетних саме на сучасному етапі розвитку держави, елементарних потенціалів матеріальної, соціальної, факторної та системно-універсальної природи;
- забезпечують ціннісно-орієнтоване управління.

Поряд із цим, в економічній науці системне наукове осмислення вихідних положень теорії економіки та управління національним господарством передбачає й розв'язання проблематики у площині формування просторової системи управління природно-ресурсних активів у ресурсних обмеженнях. Проте, невизначеність архітектурної побудови стратегічного потенціалу економіки унеможливорює раціоналізацію їх використання і, відповідно, своєчасну адаптацію усіх секторів економіки до зовнішніх змін при суттєвому нарощенні суспільно-політичних ризиків і загроз. З цього, задля формування просторової системи управління природно-ресурсними активами в Україні, державним корелянтам, які опікуються проблемами економіки природокористування та сталого розвитку, слід сумлінно ставитися до виконання завдань щодо:

- розробки збалансованої ресурсної, екологічної, промислової та соціальної політики, що забезпечуватиме формування, нарощення, трансляцію, поширення та раціоналізацію освоєння стратегічного потенціалу економіки, загалом;
- обґрунтування адекватних реальним процесам методичних підходів щодо оцінювання прогнозування масштабів розвиненості природно-ресурсного потенціалу. Оскільки, ті технології, які використовуються, на жаль, не забезпечили ані успішного функціонування національної економіки, ані достатнього обсягу стратегічного потенціалу;

– використання у практиці господарювання об'єктивного прикладного інструментарію, що обов'язково повинен містити: узагальнені таблиці критеріальних значень; універсальні модельні рішення щодо провадження управлінських новацій; концептуально-аналітичні моделі як щодо розбудови нової регіональної карти держави, так і щодо формування стратегічного потенціалу та відповідного типу механізму; математичні, графічні і просторові образи лінійок ідентифікації масштабів розвиненості стратегічного потенціалу, загалом та природно-ресурсного, зокрема; цільове програмне забезпечення, що уможливить вибір оптимальної для України Стратегії формування стратегічного потенціалу територіальних природно-господарських округів.

Однак, для професіоналів без ґрунтового досвіду у цій царині складно синхронно вирішувати наведені вище три завдання. Тому, першочергово, слід поставити у лекційних курсах пошукові питання, зокрема, чи:

- не спрощує, використовується наразі у практиці управління, технологія достатні темпи розвитку природно-ресурсних активів;
- правильно визначені (як за регіонами, так і для держави) та реалізуються пріоритети у сфері економіки та управління природокористуванням;
- є об'єктивні свідчення та чи отримано реальний і системний економіко-статистичний аналіз масштабів розвиненості як потенціалів матеріальної природи, так і сучасного стратегічного потенціалу, загалом;
- обґрунтовано перелік об'єктів щодо локалізації зусиль та чи можливі альтернативні варіанти консолідації для їх пере спрямування;
- сформульований перелік пріоритетних, для кожної регіональної соціально-економічної системи, видів економічної діяльності – є достатньо вичерпаним?

Вказане вище і дозволило сформулювати та допомогти охарактеризувати наступні дилеми:

- по-перше, у сучасному стихійному внутрішньому середовищі, яке є в Україні, та нестабільному зовнішньому середовищі, що перманентно змінюється, стратегія розвитку систем управління природокористуванням, сама по собі: а) не може забезпечувати результативність – оскільки, не має системних доктринальних ознак; б) не гарантує надійність функціонування національного господарства та успішну її реалізацію (але, певним чином, приносить правильне осмислення тієї чи іншої дії корелянтів і порядку реалізації на практиці заходів);

– по-друге, слід підтвердити і про те, що успіх (тобто, нарощення масштабів) буде притаманний лише тим групам потенціалів, чії стратегії будуть зорієнтовані на активне використання внутрішньої дії у взаємозв'язку з елементарними потенціалами усіх рівнів «оболонок» задля забезпечення змін внутрішнього середовища з урахуванням агресивності зовнішнього (а не здійснюючи пристосування чи адаптацію до змін у спільно-політичному чи економічному й геоелектронічному просторі).

Засвідчимо, що вирішення поставлених науково-прикладних і освітніх завдань, звісно, потребує системного виконання суб'єктами управління переліку специфічних функцій і, відповідно, використання удосконалених технологій управління розвитком стратегічного потенціалу, які можна ідентифікувати лише за наслідками формалізації об'єктивної його архітектури (тож, підготовка економістів і з урахуванням знань у галузі геометричної економетрики є нагальною також).

З цього до переліку актуальних (вказаного пріоритету у сфері управління природно-ресурсними активами) специфічних функцій можна віднести спроможність і необхідність щодо:

- поглибленого аналізу внутрішнього і макро- середовища;
- виділення актуальних потреб і вимог до масштабів потенціалів у контексті реалізації дієвої стратегії формування матеріальної групи;
- визначення і висування конкурентоспроможних ідей у напрямі нагромадження та розбудови адекватного складу елементарних потенціалів із групи системно-універсального функціонування – тобто, інституціонального;
- удосконалення технологій управління природокористуванням у площині оптимізації прийняття рішень;

– вибір та впровадження у практику прогресивного інформаційно-методичного забезпечення та ущільнення міжгалузевих і міжрегіональних взаємозв'язків за новим форматом регіональної карти держави (відповідно до вимог, передбачених базовими положеннями Угоди про асоціацію України з країнами-членами ЄС та економіко-статистичними принципами об'єктивізації динаміки у ЄС).

Певним чином підсумовую вище наведені викладки, вважаємо за доцільне засвідчити таке: поставлений перелік проблемних питань і для студентів чи слухачів, і для викладачів вищої школи – викликатиме зосередженості та достатньо високого рівня попередньої підготовки, сформулювання низки прикладних задач, розробки кейсів, проведення тренінгів і вебінарів, а також запровадження бінарних курсів, разом із практиками і науковими співробітниками галузевих академій.

Тож, рівень підготовки та викладання економічних дисциплін у вищій школі повинен надалі трансформуватися й ускладнюватися, з огляду на нестійкість функціонування національної соціально-економічної системи, у напрямі постійного намагання адаптації набутих навичок щодо реальних умов функціонування галузей і виробництв, щодо скорочення термінів на обґрунтування й прийняття управлінських рішень.

КОЛЕКТИВНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

А.С. Митрофанова, канд. екон. наук

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Сутність людини полягає у єдності трьох сфер – біологічної, соціальної та духовної. Багатьом видам людської діяльності, передусім, виробничій, притаманний соціальний характер. Сучасний постіндустріальний технологічний спосіб виробництва підвищує вимоги до підготовки фахівців, вимагаючи не тільки високої кваліфікації, але й розвитку творчих здібностей, особистісних якостей. Водночас, за висновком О.В. Горілого, сьогодні відбувається поглиблення протиріччя між колективним характером праці та домінуванням індивідуальних форм навчання. Отже, актуальність дослідження та активного впровадження колективних форм навчання не викликає сумніву.

НТУ «ХПІ» має великий досвід теоретичного вивчення та практичного застосування колективних форм навчання. Так, протягом 30 років проф. О.В. Горілий та його послідовники [1-4] досліджують та впроваджують на технічних і гуманітарних спеціальностях різноманітні форми ігрового проектування. Протягом 15 років проводяться щорічні зимові школи-семінари «Сучасні педагогічні технології в освіті», в рамках яких на майстер-класах приділяється багато уваги формам групового навчання. Крім того, у НТУ «ХПІ» у 2008-2009 н.р. була розроблена концепція безперервного застосування ділової гри у навчальному процесі для студентів 1-6 курсів з метою забезпечення умов для створення наукоємної продукції [2; 3, с. 7].